

הלכה

יד"ל ע"י
מבצרי התורה והחינוך
שע"י קהל חסידי מכנובא בעלזא
בית שמש
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

הרה"ג ר' יחיאל חיים ליבערמאן שליט"א

באמת ובתמים

הידור מצוה עד שלישי - קדושת יום ל"ג בעומר

ונתבאר הדברים בארוכה בספה"ק בני יששכר (מאמרי חודש אייר אות ג), שמ"ט ימי ספירת העומר הם בגימטריא 'לב טוב', ומיום ל"ג בעומר מתחיל התנוצצות ה'טוב', אין טוב אלא תורה: "ובזה תבין מנהג ישראל תורה הוא להדליק נרות ומאורות ביום זה, לכבוד האור כי טוב שמתחיל להתנוצץ ביום זה היקר ל"ג בעומר טו"ב ימים קודם מתן תורה, ולכבוד נשמת מאור התורה בוצינא קדישא אשר נתגלה ביום הזה, וביום הזה עלה לשמי מרומים והוא יומא דהילולא דיליה לאורו נסע ונלך, לכבוד ספרו הקדוש זהר המאיר ומבהיק מסוף העולם ועד סופו (אשר כתב ר' אבא ביום הזה), והוא מאיר לנו בגלותינו עד כי יבא משיח צדקנו דאתמר ביה ויאמר אלקים יהי' או"ר (בגימטריא ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן) זה אורו של מלך המשיח יבא במהרה בימינו ויגלה לנו האור הגנוז, והמשכילים יזהירו כוהר הרקיע, ותבין לפי"ז אשר נתאמת לנו מאנשי אמת אשר השמחה ביום הזה על ציון ר' שמעון בן יוחאי היא שלא כטבע דכתבי אור צדיקים ישמח".

אין אתנו יודע עד מה לבאר עומק דברי קודש אלו, וכפי הנראה ונשמע מתוך התיאור הנשגב של מעמד אמירת דברי קודש אלו, כאשר מרן מהר"ש זי"ע לא היה מניע בשפתיו ובשום אבר, ופניו בוערות כלפיך אש, והקול היה יוצא מן הגרון, וכמעט היה יכול לומר כי רוח ה' דובר בו ומלתו על לשונו. מה גם שרואים את ההתייחסות של הני שרפי מעלה שהיו סמוכים על השולחן במעמד קדוש זה ש"הרה"צ מצאנו ישב בכל משך העת נשען על השלחן, ושתי ידיו על מצחו, והרה"צ מקאמינקא זלגו עיניו דמעות כשטף מים רבים".

הרה"ח ר' יצחק לנדא ז"ל מספר, שהיה נוכח פעם אצל כ"ק מרן מהר"א זי"ע, כשנכנס הגה"צ הר"ב מנדלזון מקוממיות זצ"ל לפני עריכת השולחן של ל"ג בעומר, ואמר אז מרן ז"ל להרב מקוממיות, שפעם בל"ג בעומר אמר כ"ק מרן מהר"ש זי"ע, שיום ל"ג בעומר הוא מהימים הגדולים ביותר בשנה, וכשמעו כ"ק מרן מהר"ש זי"ע דברים אלו יוצאים מפני מרן מהר"ש, התכופף יתיכף ומיד להתברך מאביו מרן מהר"ש.

שמעתי מפי ידידי הרב החריף מו"ה זלמן שור נ"י מפה הקילתנו, ששמע מפי החסיד מו"ה וואלוויש דיין דקהילת אוליניב, שהי' פעם אחת בל"ג בעומר אצל הרה"ק מהר"ש מבעלזא, והיו אז הרבנים הגאונים הקדושים מו"ה חיים האלברשטאם מצאנז, ומורינו שלום הלוי אבד"ק קאמינקא. ובתוך הסעודה פתח הרה"ק מהר"ש את פיו והתחיל לומר דברי תורה מענינא דיומא, והרב ר' וואלוויש הניל אמר לו כל הדרוש, אך הרב ר' זלמן אינו זוכר כולו, ורק אפס קצהו מדבריו הקדושים, ואלה הדברים אשר דבר בקדשו.

הנה אמרו חז"ל "הידור מצוה עד שלישי במצוה", וידוע דהש"ת מקיים כל התרי"ג מצוות, ואיך הוא מקיים הידור מצוה עד שלישי.

אך נראה, דידוע מה שאמרו חז"ל לולא הקב"ה עזרו אינו יכול לו, דאם האדם מתחיל לקדש ולטהר עצמו, ועושה שני שלישים מן המצוה, אז הקב"ה בטובו ובחסדו הגדול מסייע לו, ועושה את השלישי הג', ובהוה הוא יתברך מקיים "הידור מצוה עד שלישי". והנה, בל"ג בעומר כבר עברו שני שלישים מן החמשים יום שאנו סופרים לעומר, א"כ הקב"ה עושה הגמור, והוא כאילו כבר היום יום חמשים, וכבר הופיע האור הגדול של החג הקדוש הוא חג השבועות אל חדרי לבנו.

ואפשר שזה טמון ברמז במה שהעומד הוי מנחתו כפולה, דהנה אמרו חז"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות, ועמר' בגימטריא שלו 'ש"י', ושני פעמים 'מנחה' הוי שני שלישים מן ש"י (היינו ר"ו), ולרמז בא, דאם האדם מביא שני שלישים מן המצוה, אז הוא זוכה לנחול ש"י עולמות, שהוא גימטריא מן 'עמר'.

והאריך עוד בדרושים נעימים ובדברים העומדים ברומו של עולם לערך ג' רבעי שעה, והרה"צ מצאנו ישב בכל משך העת נשען על השלחן, ושתי ידיו על מצחו, והרה"צ מקאמינקא זלגו עיניו דמעות כשטף מים רבים. והרה"ק מהר"ש זי"ע לא היה מניע בשפתיו ובשום אבר, ופניו בוערות כלפיך אש, והקול היה יוצא מן הגרון, וכמעט היה יכול לומר כי רוח ה' דובר בו ומלתו על לשונו.

דובר שלום אות כ"ב

וביאר הענין בדרך העבודה, בספה"ק שם שמואל בפרשתן בה"ל:

"אידא בספרים שניקב הספירה הוא עד ל"ג בעומר, ונראה ליתן טעם, דהנה דיעו דספירת העומר היא לזכר את הנפש הבהמית, היינו טבע האדם ומדותיו, לזהו נמשך אור הש"י אף בעת זמן שאין השכל בודו ומאיר, וע"כ דהתחלת הספירה היא מנחת השבת, ולא ביד"א של פסח, כי באו באין כל האורות העליונים, וממילא כל היצנות והמדות בטלון לש"י, ורק אור עבוד י"ט הראשון האורות הגדולים שהיו מאירים הסתלקו ושב לקטנות הדעת ונחדע, ע"כ רק אז הוא זמן הספירה, לקיים (מיכה ד) כי אשב בחושך ה' אור לי, היינו לזהו נמשך אור הש"י בעודו בקטנות השכל והיעדר חוהי תבלית המבוקש מאת האדם, שגם גופו יד' קודש אף מבלעדי הוראת השכל, וזהו הכנה רבה לשבעות, שלעומת שהוא נמשך אור הש"י בחזיתו גופו לבה, לעומתו שופעים עליו ביום השבעות אורות גדולים והשפעת התורה, והנה, כמו שגולש משמורת הדין הליכה ובאשמורה השלישית מתנוצץ אור החזור מאור היום, כן ברוחניות בשליש האחרון של ימי הספירה שהם בכינוי ימי חושך וליילה מתחיל להתנוצץ אור החזור מהג השבעות והוא מל"ג בעומר ואילך, ועל כן שוב איננו נקרא כ"ב ימי חושך וליילה שיהי' כל כך בקטנות, ועל כן עיקר הספירה היא רק עד ל"ג בעומר".

ובספר שיח שרפי קודש לימי הספירה: "בשם הגה"ק אדמו"ר הרח"ח זצ"ל מאלכסנדר אמר, שמ"ט ימי הספירה הגימטריא 'לב טוב', ועד ל"ג בעומר הוא ל"ב, והלאה הוא טו"ב, על כן מל"ג בעומר נכנסין להטוב, ואין טוב אלא תורה, והוא ההכנה הגמורה להתורה, ואדם יכול לראות אז שיהי' טוב לה' וטוב לבריות". ועי' בספה"ק אמרי נועם, בהוספות מבן המחבר, רמז נאה על הארת שבעות ביום ל"ג בעומר, שבזו"ה ק פרשת בהר הביא נ"א פקודין (מצוות) שיש לכהנים, ופקודא ל"ג הוא קרבן מוסף של חג השבועות.

הערמומי רוח מזודה היתה עמו ותוכניתו סדורה, הסביר לשר שמנהגו של הרב לצאתמדי בוקר לטייל ולשאוף אוויר צח במבואות העיר וביקש מהשר שילך אף הוא לטייל ואז יפגוש, כביכול באקראי, את הרב ושם יורה לו בהוראה ברורה להטות את הדין לטובת הגביר.

ואכן כך היו פני הדברים. השר יצא, פגש את רבינו ומסר לו את הדברים: "רצוני שתזכה בדין את פלוני העשיר".

מה נדהם ונרעש היה השר כאשר רבינו השיב ואמר לו בשפה ברורה: "לא, אדוני. לא אוכל לזכותו שלא על פי דין, אלא אם כך ייצא לפי דת תורתנו הקדושה". זעם השר ושאג: "גם אם אצווה ואפקוד עליך להטות את הדין לטובתו?" ורבינו, ללא חת, השיב: "אכן כן, גם אם יצווה ברורות, לא אסור לשמוע לו אלא לדת ודעת תורתנו אשמע!" קצף חמתו של השר עד ששלף את רובהו וכיוונו אל רבינו וצעק עליו: "ראה, איש אינו רואה את מעשינו כאן ואני מזהירך ברורות, אם לא תטה את הדין שידידי הגביר ייצא זכאי - אירה בך ואמיתך!"

רבינו ראה את קת הרובה, בתגובה פתח את כתנותו ואמר בנחישות לשר: "שיס! אם רצונך לירות - תירה! אולם דע שאני לא אסור בעד שום איום מדין התורה. לא תגורו מפני איש!"

השר נבהל מהנחישות הגדולה והעזה של אותו צדיק ופנה לדרכו - - -

ברכת צדיק

יהודי קשיש וישיש היה בפראג והיה מספר:

בהיותו איש צעיר ספר הייתי המספר מחלפות ראש. זכיתי בין היתר לספר ולגזוז את שערות ראשו של רבינו ה'נודע ביהודה'. וקפידה הקפיד רבינו בעת התספורת, שלא תרד הכיפה מעל ראשו כליל, אלא היה מחזיק את הכיפה ומטה אותה לצד ימין - וכך הייתי מגלח את שערות צד שמאל. לאחר מכן היה מכסה בכיפתו את צד שמאל והייתי מגלח את צד ימין. ומעשה שהיה באחת הפעמים בהן סיפרתי את רבינו שמרוב עייפותו ועמלו התנמנם רבינו. לפתע התעורר בבהלה ומיהר להניח את ידו על ראשו בחשש שלא נפלה הכיפה מעל ראשו. אני הרגעתי אותו ואמרתי: "אל ידאג רבינו כי שמרתי מכל משמר שלא תרד הכיפה מעל ראשו", ומתוך נחת רוח נענה רבינו ואמר: "שתחיה עד מאה ועשרים שנה!" והיה הישיש מסיים ואומר: "בן מאה ועשרים שנה אנוכי היום וברכת קדשו התקיימה במלואה".

בבית-מדרשו של הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע (שציידד בדעת רבינו במניעת אמירה זו להמון העם) היה אברך אחד אשר היטב חרה לו למראה תשובה זו בו משנה ה'נודע ביהודה' את לשון הכתוב המקורית: "פושעים ייכשלו במ", ל"חסידים ייכשלו במ", ואתו חסיד הגיה על גיליון הספר ותחת תיבת 'ז'חסידים', כתב 'ז'פושעים'. משראה הצאנז'ער רב זי"ע את הדברים, נענה ואמר לו: "ראה איככה ה'נודע ביהודה' עשה מפושעים - חסידים, ואילו אתה עושה מחסידים - פושעים..."

המנהג בצל קדושת כ"ק מרן מהר"א זי"ע בימי ספירת העומר היה, שלאחר סיום תפילת ערבית היה מרן זי"ע פותח ואומר: "לשם ייחוד קודשא בריך הוא", ואחריו החלו כל הקהל באמירת 'לשם ייחוד', לאחר מכן ספר מרן זי"ע את הספירה בקול רם וקהל הקודש ספר אחריו באמירה נלהבת. אולם מעשה היה בעת שבת מרן מהר"א זי"ע בבעלזא, קודם המלחמה הנוראה, ובליל ל"ב של ספירת העומר, יום י"ז באייר, החל מרן זי"ע תיכף לאחר תפילת ערבית את ברכת 'על ספירת העומר' מבלי להקדים קודם אמירת 'לשם ייחוד'. לאחר מכן, כאשר נכנס לחדרו, ניכר היה על פני הקודש רושם של צער על אשר נשכח ממנו אמירת 'לשם ייחוד'. היה מי שאמר אז שהיום הוא יום ההילולא של ה'נודע ביהודה' ונחה דעת קדשו...

אמנם יצוין שדבר זה קרה פעם אחת בלבד ובשאר השנים היה כ"ק מרן מהר"א זי"ע אומר 'לשם ייחוד' גם ביום ל"ב לעומר.

לא תגורו מפני איש

הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע היה מקדש ביותר את רבינו ה'נודע ביהודה', עד שהיה מתבטא ואומר: "כולנו נחשבים כ'בעלי תשובה', ואילו ה'נודע ביהודה' הוא-הוא הנחשב כצדיק מעיקרא".

ומעשה שנכנס הצאנז'ער רב זי"ע לבית מדרשו ופגע בני אברכים המשווחחים ביניהם, דרש לדעת על מה נסובה שיחתם והללו ניסו להתחמק, עד שסיפרו ששוחחו אודות רבינו. נענה ה'דברי חיים' ואמר: אינכם צריכים להתבייש שדיברתם מאותו צדיק וקדוש.

והוסיף לספר מעשה קדוש: מעשה בדין תורה אשר הוזמן בבית דינו של רבינו ה'נודע ביהודה', דין בין עשיר מעשירי העיר פראג לבין שני בעלי בתים. אותו גביר פנה אל מעון השר השולט על העיר, אשר היה אז בידי השר כוח לכפות את הרבנים, ושילם לשר דמים מרובים בבקשה שיוורה לרבינו להטות את הדין ולהצדיקו. שאל השר: וכי אלך לביתו של הרב, הלא אין זה נאה לפי מעמדי וכבודי... אולם היהודי

הרה"ק בעל 'דגל מחנה אפרים' מסדילקוב זי"ע

הטיפש והחכם

כאשר החל אורו של רבינו להתפשט והמוני בני ישראל החלו לנסוע אליו מכל פלך וואהלין לשתות מבאר החסידות אשר לו ולהתברך בצל קדשו, היו בין ההמון גם עניים רבים ומרודים אשר תינו את מר חסרונם לפני רבינו. רבינו אשר חפץ להיטיב עמם ולהביא להם מעט הרווחה, קיבץ וזימן אליו את כל עשירי עירו לאספה מיוחדת במהלכה העלה לפנייהם את צער העניים וביקשם להזיל מעות מכיסם למען אחיהם אשר מחסור להם. ברם, העשירים שקמצנים היו, סירבו לפתוח את ליבם ואת כיסם ולתת משלהם למען העניים.

משראה רבינו שעומדים הם בסירובם, נענה: "נו, והלא כך אומר העולם: הטיפש נותן והחכם לוקח..."

תחילה סברו העשירים שבכך כוונת רבינו להצדיק אותם אף להעטירם בתואר ה'היפך מהטיפש ופניהם מלאו דישון עונג. תיכף לאחר מכן ביאר להם רבינו ואמר: "מזקני הקדוש, מרנא הבעל שם טוב הקדוש זי"ע למדתי שגם בפתגם המוני יש מן האמת ומן הדרש. וזוה ביאר מה שאומרים העולם, על בסיס דברי המדרש (ויקרא רבה, לד) שם אמרו חכמי המדרש: 'יותר ממה שהעני לוקח מבעל הבית - בעל הבית נוטל מן העני'. כלומר, במצוות הצדקה, הנותן מקבל הרבה יותר מאשר הלוקח. וזו היתה כוונתי בציטוט מאמר העולם שה'טיפש' הוא העשיר הלזה אשר מרגיש שכאשר מבקשים ממנו צדקה הוא נמצא בדרגת הנותן. ו'חכם' הוא זה המבין שבנתינתו לצדקה הוא רק לוקח ומקבל ופותח לעצמו שער טוב".

פני הגבירים חפו וכיסיהם נפתחו בנדבות הגונות.

הגה"ק רבי יחזקאל לנדא זי"ע - ה'נודע ביהודה'

לשם ייחוד

התנגדות רבה התנגד רבינו ה'נודע ביהודה' לאמירת 'לשם ייחוד' בפי המון העם, בהסבירו שאמירה עילאית זו נודעה רק לעולים בגרם המדרגות ולא לכל אחד. ובאחת מתשובותיו אשר ערך בעניין זה (נודע ביהודה, מהדורא-קמא, יו"ד סימן צג) מסיים רבינו: "ועל הדור היתום הזה אני אומר: ישירים דרכי ה', צדיקים ילכו בהם וחסידים יכשלו במ".

היאך לעשות 'עושה שלום וגו' בסוף תפילת שמו"ע

האופן של אמירת 'עושה שלום וגו' בסוף תפילת שמונה עשרה, רוב המון עם לא נזהרים בזה לעשותם כראוי, מחמת חסרון ידיעה, ונעמוד בזה בס"ד, לבאר הלכה זו באר היטב עם כל פרטיה ודיקדוקיה.

וסדר הפסיעות פסק המשנ"ב (ס"ק י"ג) למעשה, שיעקור רגל שמאל עד שיחיה אגודל (של רגל שמאל) בצד עקב (של רגל ימין), וזהו פסיעה ראשונה. ואח"כ יפסיע רגל ימין פסיעה גדולה שיגיע אגודל (של רגל ימין) בצד עקב (של רגל שמאל), וזהו פסיעה שנייה, ואח"כ יניע רגל שמאל וישווה לרגל ימין, וזהו פסיעה שלישית. [ובביאור הלכה מביא שיש שיטה בראשונים, שכל פסיעה צריך להניע שתי רגליו, דהיינו, יפסיע רגל שמאל שיגיע אגודל בצד עקב, ואח"כ ישוה רגל ימין לרגל שמאל, וכן יעשה ג' פעמים, וכתב שם שלמעשה נקטו רוב האחרונים לא כשיטה זו, רק כמו שכתבנו לעיל]. ג', השו"ע כתב שפסיעות אלו יהיו לכל הפחות גודל בצד עקב, ומשמע מדבריו שמוותר לעשות פסיעות גדולות יותר, אבל הרמ"א כתב, ולכתחילה לא יפסיע פסיעות גסות יותר מזה. והטעם כמו פסיעות של כהנים בשעת עבודה, שהיו מהלכין דוקא עקב בצד גודל ולא יותר גסות. ד', ואם המקום צר ודחוק, כתב המגן אברהם שבפחות משיעור של גודל בצד עקב לא נקרא פסיעה כלל, וצריך להמתין עד להזדמנות שיוכל לפסוע כך, וכן פסק בש"ע הרב [וכתב בספר 'ערוך השלחן', שאפשר לפסוע לצדדים אם א"א לאחריה]. אבל מוסיף המשנ"ב וכתב, ויש מקילין במקום הדחק, לפסוע פסיעות קטנות [כי כן הוא שיטת הב"ח להקל בזה במקום הדחק], ודוקא אם האדם העומד אחריה אינו מתפלל, אבל אם הוא מתפלל, בכל אופן אין לפסוע לפניו בתוך ד' אמותיו, עכ"ל המשנ"ב. ה', וכתב השו"ע, מי שמוסיף על שלש פסיעות הוי יוהרא, והטעם שנראה שהוא חולק כבוד לשכינה יותר משאר בני אדם.

ד. ש. עד איזה זמן צריך לעמוד שם במקום שפסע?

ת. כתב השו"ע, במקום שכלו שלש פסיעות, יעמוד ולא יחזור למקומו עד שיגיע ש"צ לקדושה, ולכל הפחות עד שיתחיל ש"צ להתפלל בקול רם. עכ"ל השו"ע. והמשנ"ב מביא בשם הב"ח שנכון להחמיר להמתין דוקא עד שיתחילו קדושה, ורק במקום שהמקום צר ודחוק, יחזור בהתחלת תפלת ש"צ בקול רם. אך בזמן שאומרים פיוטים, אפשר להקל לכתחילה לחזור תיכף כשמתחיל הש"צ שמו"ע. עכ"ל המשנ"ב. ונוסף עוד כמה פרטים בזה, א', כשאומר 'עושה שלום' יכוין רגליו כמו בתפלה, אבל אח"כ כשמתין עד שיגיע הש"צ לקדושה, לא מצאתי שצריך לכיין רגליו, ובפשטות אפשר לעמוד כמו שרוצה, ואם יש לו קצת צורך, אפשר לשבת ג"כ. ב', מעיקר הדין אם רוצה, יכול אחר שפסע ג' פסיעות לאחריה, ללכת למקום אחר, ואין צריך לחזור למקומו, אבל מוסיף המג"א, שלפי א' מהטעמים שהובאו בב"י צריך ששה פסיעות, ומחשבים גם השלש פסיעות שחוזר למקומו, א"כ כן מחויב לחזור למקומו, ומטעם זה יש מקצת מקפידין שלא יעבור אדם לפניהם בעוד שהם עומדים במקום הפסיעות כדי שלא יפסיק בין הפסיעות ויהא ו' פסיעות ביחד, אבל לפעמים יוצא טעות מזה, שאם בא אדם ורוצה לעבור חוזרין מיד, וזהו טעות, כי לעמוד שם עד שיתחיל הש"צ זהו מדינא, והענין של ו' פסיעות, אין לו מקור. ג', השליח ציבור יעמוד במקומו, כדי שיעור הילוך ד' אמות, ואח"כ יחזור למקומו להתפלל בקול רם. ולענין יחיד המתפלל בביתו, פסק הרמ"א שיעמוד כשיעור הילוך ד' אמות, והב"ח פסק שימתין כשיעור שהוא היה ממתין בביהמ"ד לש"צ שיתחיל קדושה או לכה"פ להתחיל תפלת שמו"ע. ואם חוזר מפני שצריך להתפלל תפלת תשלומין, לכו"ע אפשר לחזור מיד לאחר שיעור כדי הילוך ד' אמות. ד', ובתפילת ערבית, כתב הגרש"א, שימתין עד שיתחיל הש"צ קדיש, ובליל שבת עד שיתחיל הש"צ 'ויכולו', ואם התחיל לומר 'ויכולו' במקום שפסע, יעמוד שם עד שיסיים אמירת 'ויכולו'. יש עוד קצת פרטים בנידון זה, עיין נא ביסמין קכ"ג בשו"ע ונו"כ, ותמצא נחת.

א. ש. האם אפשר להתחיל לומר 'עושה שלום וגו' בעת שפוסע את הפסיעות לאחוריו?

ת. לא, וכלשון הגמרא במסכת יומא (נ"ג ע"ב) אמר ר' יהושע בן לוי, המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו, ואחר כך יתן שלום, ע"כ. וכתב הבית יוסף (סימן קכ"ג), שבינו הגדול מהר"י אבוהב ז"ל כתב, שנראה מפשטות לשון הגמרא ומלשון כל הפוסקים, שאין לומר עושה שלום רק לאחר שעקר ג' פסיעות, אבל מה אעשה שכל העולם אין נוהגין בזה הדרך, וצריך עיון, עכ"ל, אבל רבינו הב"י כתב על זה, שבתרומת הדשן כתב ג"כ שיפסע תחלה ורק אח"כ יאמר עושה שלום, לכן למעשה צריך לנהוג כן, מאחר שבגמרא אמרו כן וכן כתבו כל הפוסקים, מה לנו למנהג בטעות שנהגו העולם, עכ"ל הבית יוסף. וכן כתב המגן אברהם ס"ק ב', לא כאותן שאומרים עושה שלום בעוד שפוסעין, דאין נכון לעשות כן, עכ"ל. והוסיפו הפוסקים, שכמו כן באמירת עושה שלום שלאחר קדיש, יש לדייק לפסוע קודם ג' פסיעות ורק אח"כ לומר עושה שלום.

ב. ש. מהו הענין של השלש פסיעות שפוסע לאחריה, ובאיזה אופן יש לעשות 'עושה שלום וגו'?

ת. כמה טעמים נאמרו בענין של הג' פסיעות, אבל בפשטות הטעם, שכך הוא הדרך כשגומרים לדבר עם המלך, נפטרים ממנו בפסיעות לאחוריו, ובכריעה והשתחויה, ובגמרא אמרו, שמי שאינו פוסע הג' פסיעות כראוי וכדינם, ראוי לו שלא התפלל, ומסביר רש"י, כלומר 'נוח היה לו אם לא התפלל' [ושמעתי פעם ביאור הדבר, שבזה מראה בפירוש, שהתפלה שלו, לא היה מצב של 'כעומד לפני המלך']. וכך צריך לעשותו, לברוע לפניו, [והמשנ"ב כתב שהכוונה 'כדי שיתפקקו כל חוליות שבשדרה'], וכך באופן של כריעה יפסע ג' פסיעות לאחוריו, [ולקמן נבאר יותר אופן הפסיעות], ובעודו כורע קודם שיזקוף יהפוך פניו לשמאלו שהוא ימין השכינה [כביכול], ויאמר עושה שלום 'במרומי', ואח"כ יהפוך פניו לצד ימינו בכריעה ויאמר 'הוא יעשה שלום עלינו', ואח"כ יטה פניו לפניו וישתחוה ויאמר 'ועל כל ישראל ואמרו אמן' [במגן אברהם סימן ס"ו סק"ז מביא בשם ספר 'מטה משה', ש'ואמרו אמן' אומר למלאכים השומרים אותו שיענו אמן' לבקשתו, עכ"ל]. ומוסיף הרמ"א שנהגו לומר אח"כ, יהי רצון שיבנה ביהמ"ק וכו', והטעם, כי התפלה בזמנינו במקום עבודת ביהמ"ק, ולכן אנו מבקשים מהש"ת, שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ונזכה לעשות העבודה ממש בביהמ"ק.

ג. ש. באיזה אופן יפסע השלש פסיעות?

ת. יש בזה כמה פרטים, א', כשפוסע, עוקר רגל שמאל תחלה ואח"כ של ימין, וטעם הדבר, שבדרך כלל דרך האדם לעקור רגל ימין קודם, וכאן צריך להראות שקשה עליו להפטר מלפני הש"ת שעומד לפניו ולכן יעקור של שמאל קודם. ולפי טעם זה מי שהוא 'איטור' שדרכו לעשות כל המלאכות בצד שמאל, צריך לעקור רגל ימין תחלה מפני שאצלו זהו הקושי. אבל יש עוד טעם שני, שלפי טעם ההוא, בכל אופן צריך לעקור של שמאל תחלה, אולם בש"ע הרב פסק בטעם הראשון, וכן פסק בספר חיי אדם. ב')

"שלום רב"

פרקים מתולדות ופרקי חייו

של האי כהנא רבא הגאון הצדיק הר"ר שלום בהרה"ח ר' דוד הכהן בראנדער ז"ל [ד]

אשר נתמנה לכהן פאר ע"י כ"ק מרן מהר"א ז"ע

לראש הישיבה דחסידי בעלזא

יומא דנשמתא: י"ז כסלו תש"ס

ליקט וערך: הרב אליהו שמוטץ

ד' יום יום' וכו' עד 'יצוה' פסוק בפסוק עם הצבור, ובסעודה שלישית התחילו מ'יצוה' כרגיל. מרן ז"ע התפלל מנחה ואחר כך אכל סעודה המפסקת, אכל דגים כרגיל בכל סעודה שלישית

ואחר כך טבל פעם אחת קצה החלה בסמעטענע, ובזה יצא ידי המנהג לאכול מאכלי חלב. ואמרו אז רק ג' זמירות אלו: אודה, יצוה, ואתקינו סעודתא, וברכו ברכת המזון, ומרן ז"ע נכנס לחדרו.

אחר כך עם חשיכה המשיך מרן ז"ע הסדר, ושוררו שאר הזמירות מ'ברוך א' עליון עד הסוף, ומרן ז"ע אמר תורה כמנהג.

מרן ז"ע כיבד אז להרב החסיד מוה"ר יעקב הערש מפשעמישל ז"ל שישיר 'ברוך', והורה לו שישיר לבדו מבלי שישייעו לו ובלחש ולא בקול, ושר איזה ניגון מעורר במיוחד, וההתעוררות היתה אז גדולה מאוד, וכל זה היה דוקא אחרי ברכת המזון ונמשך עד אחר צאת הכוכבים.

בנאות דשא

באחד מימי שני וחמישי נכנס מרן להתפלל שחרית מאוחר מאוד, והיה מנין מיוחד שהמתינו לתפילתו של מרן ז"ע, וכשעמדו לקרוא בתורה לא הי' בין המנין 'לוי' רק 'כהן', והלכו לקרות לאחד מתושבי העיר שהיה לוי שיבוא לעלות לתורה, בכדי שהכהן לא יצטרך לעלות פעמיים.

בין בני ביתו של מרן ז"ע ששהו עמו במקום הנופש, היה איזה נכד של מרן ז"ע כבן שש או כבן שבע שנים. פעם שאלו אחד מן החסידים אם כבר התפלל, השיב הילד שהוא ממתין להתפלל עם המנין של זקינו מרן ז"ע, ושאלו ומה עושים עד התפלה, והשיב שעד אז לומדים.

באחד הימים, מצא אחד מנכדי מרן ז"ע 'טינט פעדער', וזה הי' דבר חשוב, ומי שנאבד לו בא אל מרן ז"ע לקבל אבידתו, וקרא מרן ז"ע לנכדו ואמר לו שיקיים עכשיו מצות 'השבת אבידה', ויאמר לפני זה 'בשם כל ישראל'. אחר כך נתן מרן ז"ע לנכדו שני זלאטעס, שילך ויקנה לעצמו 'טינט פעדער'. [לכאורה מטעם הפשוט שלא יתעצב על המצוה שקיים].

במצאי שבת אחר הבדלה, אחר ששרו פיוטי 'המבדיל' ואלהיו הנביא, באו המנגנים והבדחן אל הגרויסע שטוב, והיו מנגנים שירי שמחה לכבוד שמחת בית צדיקים, ואח"כ באו החברה בכלי שיר שלהם, כשאחד מחזיק בידיו כמה כלי ברזל ומקיש בהם, ולכמה מהם היו איזה כלי עץ שהיה נראה ככינור, אך לא הוציאו שום קול.

כמו כן היה מופיע בהדרו הבדחן החשוב החסיד ר' ישראל היבנעווער ז"ל, שעוד זכה להיות בדחנא דמלכא אצל כ"ק מרן מהר"ד ז"ע, והרבה לעשות כל מיני שחוק וגרעמאן על כל עניני העולם הזה ועל המשכילים והרבנים מטעמם, בדרך מליצה וצחות.

וכך הרבו הגדילו השמחה על אף שהחתן לא היה שם, כי אם לכבוד השמחה בבית מרן ז"ע. אחרי חג השבועות היה חוזר לעיר לימודיו, כאשר בדרך כלל היו רוב היושבים שבים לביתם, מאחר ומרן ז"ע הי' נוסע לאחר חג השבועות לעיירות הנופש.

על מי מנוחות

בשנת תרצ"ז לא נסע מרן ז"ע כמנהגו בימות הקיץ ל'מארינבאד', אך נסע בפולין עצמה לעיירה 'טשילקע' לנפוש, שם שהה מרן ז"ע במשך שמונה שבועות, וזכה ר' שלום להסתופף בצל הקודש למשך ששה שבועות, בשבועות אלו זכה להביט בעבודת קדשו של מרן ז"ע, כאשר מרן ספון באכסנייתו ועוסק בעבודת הקודש.

והנה הגם שהטעם הפשוט שבא מרן ז"ע לשם היה בכדי לשאוף אויר צח, ואולם בכל אותם שמונה שבועות ששהה שם מרן ז"ע, לא היה שום שינוי בכל סדרי יומו, וכפי מה שנהג בהיותו בביתו ובמשכנו, כך נהג בהיותו שם. רק פעם אחת יצא כ"ק מרן ז"ע על יד ביתו, והלך כמה אמות וחזר, ובזה יצא ידי חובת 'שאיפת אויר'.

תשעה באב

בשנה ההוא חל תשעה באב ביום שבת ונדחה ליום ראשון, ובאו אז הרבה חסידים חשובים ל'שבת חזון'.

ובסעודת הבוקר אמר כ"ק מרן ז"ע הזמר 'ברוך

כמהמשך לפרק הקודם, ממשיכים אנו לגלול את זמני שהותו של ר' שלום בצילא דמהימנותא, בצל קדשם של רבוה"ק ז"ע בעיר עוז לנו בעלזא ומחוצה לה, אשר משם שאב מלוא חפניו קדושה וטהרה, ומהם השפיע לעדרים במשך רבות בשנים.

ובאו כולם כאיש אחד

כמידי שנה בשנה היה ר' שלום שם פעמיו לחצרות הקודש לחג השבועות זמן מתן תורתנו, המעמדים הנשגבים של קריאת עשרת הדברות ואמירת פיוט 'ובאו כולם' ע"י כ"ק מרן ז"ע, נחרטו בו לדורי דורות.

וכפי שהעיד הוא עצמו על כך במכתב שכתב לבן גיסו הרה"ג ר' בעריש ענגלענדער זצ"ל (נדפס בשו"ת עבודת הכהן ס" לא): 'זכעת אנו עומדים סמוך לחג השבועות זמן מתן תורתנו הק', ובשנות נעורי זכיתי להיות בין אותם אלפי ישראל, שהתאספו לקבל פני צדיק הדור, ולהתאבק בעפר רגליו הק', וזכיתי להיות בין העומדים במעמד הנבחר לשמוע קריאת עשרת הדברות, או את הזמר 'ובאו כולם'. מה אתאר לך ומה אומר לך, הלא הם דברים שלא ניתנו להאמר בפה ולהכתב בכתב, אבל דבר אחד אומר לך, שהרבה אלפים מישראל עמדו אז כולם כאיש אחד בלב אחד לאביהם שבשמים, וכולם שמעו קול חוצב להבות אש היוצא מפי קדוש ה' ונכנס לתוך עומק הלב של כל אחד מישראל, הלואי שאזכה עוד לרגעים כמו אלו ולהרגיש כמו אז'.

שבת נאך שבועות

כן נהג להישאר לחסות בצל הקודש גם על שבת שלאחר שבועות, וכפי שנהגו רבוה"ק ז"ע לומר שחסידיים ואנשי מעשה היו נשארים בירושלים לשבת אחרי שבועות, והמליצו שעל כן נקרא שבת זו 'שבת נאך שבועות', שהשבת עדיין משבועות הוא.

סיפר, כי באחת השנים, בעת שעמד מרן ז"ע לפני נישואי אחת מצאצאיו, היה בשבת שאחר שבועות 'שבת אויפריף' לחתן במקום מגוריו, וכפי המנהג עשו אז 'אפשפיל' לכבוד השמחה אצל מרן ז"ע.

